

Identity Dispersion in New Cities and Approaches to the Formation of an Independent Identity (Case Study: New City of Pardis)

Mohadese Yousefpour *

Master of Urban Planning, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Mahmoud Jomehpour

Professor of Rural and Regional Development Planning, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Ali Khaksari Rafsanjani

Professor of Urban and Regional Planning, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Abstract

The policy of developing new cities has been adopted in response to the ever-increasing rise in population and its excessive concentration in metropolises. However, a lack of consideration for immigrants' culture and identity has given rise to issues in social sustainability. Moreover, the failure to address population forecasting and incorporate economic planning has disrupted the self-reliance of immigrants in the new city of Pardis. This research aims to investigate the phenomenon of identity dispersion in Pardis and explore approaches to cultivating an independent identity. The qualitative strategy employed in this applied descriptive-analytical study involves content analysis. The target community comprises two groups: the citizens and the urban management staff. Theoretical saturation was reached after conducting interviews with 38 individuals from these groups. Data were collected through targeted, semi-structured interviews, observations, and analysis of urban documents. MAX QDA software was utilized for data analysis. Following coding, ten minor categories and two major categories were identified. The major categories include immigration and the distinctive image of the city, which were found to be distinct entities. The findings of the study reveal that the urban management staffs perceive the

This paper is extracted from Master's thesis of Mohadesse Yousefpour, Allameh Tabataba'i University.

* Corresponding Author: m_yosefpour@atu.ac.ir

How to Cite: Yousefpour, M., Jomehpour, M., Khaksari Rafsanjani, A., (2023). Identity Dispersion in New Cities and Approaches to the Formation of an Independent Identity (Case Study: New City of Pardis), *Journal of Urban and Regional Development Planning*, 8(26), 43-85.

enhancement of the city's independent identity to be influenced by the dynamic interaction between the northern and southern parts of Pardis, as well as the establishment of a technopark. On the other hand, residents primarily viewed the employment opportunities provided by the technopark as the most effective means of fostering an independent identity. They also emphasized the importance of leveraging shared ethnic characteristics in defining attractive activities for the community. Overall, this research sheds light on the complexities of identity formation in new cities and proposes potential strategies for cultivating a distinctive identity in Pardis.

Keywords: Identity Dispersion, Independent Identity, New City, New City of Pardis.

1. Introduction

New cities have emerged as a notable phenomenon within Iran's urban landscape, leading researchers to dedicate significant attention to this subject. These planned communities are situated at a short distance from the main city, possessing a specific area and population. They are constructed within a short timeframe, lacking a primary core, with the intention of organizing work conditions, fostering healthy living environments, and promoting self-sufficiency as a key principle. The focus of this research is the new city of Pardis, located approximately 17 kilometers east of Tehran metropolis. The city's establishment was approved in March 1989. As of the 2015 census, Pardis had a population of 73,363 individuals and covered an area of approximately 3,600 hectares. The research seeks to address the growing social anomalies in Pardis and understand the factors—beyond physical and economic considerations—that contribute to these anomalies and hinder the formation of an independent identity. Additionally, it aims to analyze the weak population retention in Pardis and assess the extent to which management institutions contribute to this issue. Ultimately, the study intends to propose solutions for identity-related challenges in order to foster social sustainability.

Literature review

Waresi et al. (2019) conducted a research study entitled "Analysis and Evaluation of Residents' Sense of Identity in New Cities: A Case Study of the New City of Fouladshahr." The objective of their study was to assess the identity perception among residents of the new city of Fouladshahr using a descriptive-analytical approach and administering questionnaires through a probability-based sampling method. The findings of their study revealed that a longer duration of residency in new cities is positively associated with a stronger sense of belonging. Furthermore, the study indicated an inverse relationship between the level of education and the degree of identity derived from the new city.

In a separate investigation titled "Identity Crisis and Social Isolation in New Cities and Its Relationship with Residential Satisfaction: A Case Study of the New City of Pardis," Shaterian et al. (2015) employed a descriptive-correlational method using cluster and simple random sampling techniques. Their research established that a

lack of identity within new cities leads to increased social isolation and diminished satisfaction with the place of residence. Another study conducted by Azani et al. (2005) titled "Investigating the Role of Urban Spaces in Creating the Identity of New Cities" adopted a descriptive-analytical approach. Their research revealed that the availability of public spaces fosters the formation of collective memories, thereby contributing to the development of a stronger sense of identity among residents in new cities.

Methodology

The present study adopts a descriptive-analytical research design, with an applied purpose and a qualitative content analysis method. The target population for this research comprises residents and professionals in the field of urban management, including employees of the municipality, Construction Company, and other relevant organizations that have interacted with the residents of Pardis. A purposive sampling technique is utilized in this research, aiming to interview individuals until theoretical saturation is achieved. A total of 38 participants, including 23 residents and 15 individuals from the urban management department, were selected for interviews. After each interview, voice recordings were transcribed, and the first round of coding was performed using the MAX QDA software platform. The extracted information and codes from the interviews guided the determination of characteristics for subsequent interviewees and the creation of semi-structured questions by the author. This iterative process continued until the 38th interview was completed. To ensure comprehensive data collection that addresses the research questions pertaining to the primary challenges faced by the new city of Pardis, the authors employed the record-keeping method. This method involved gathering reliable reference documents as a supplementary data source.

Results

Based on the descriptive findings, the new city of Pardis exhibits a dispersion and confusion of identity among ethnic groups and religions. The city is inhabited by diverse groups such as Turks, Kurds, Lors, Mazanis, Gilaks, Sistanis, Baluches, Azeris, Arabs, Tats, and Afghans. These groups speak various languages, including Arabic, Turkish, Persian, Armenian, and different dialects such as Tat,

Gilak, Mazani (Tabari), Lori, Kormanj, Sorani, Sistani, Baloch, Dari, and Pashto. The religious affiliations of the residents were identified as Islam, Zoroastrianism, Christianity, Judaism, Ali Allahi, and Islamic mysticism, with the predominance of Shia and Sunni beliefs. Through the analysis of 284 codes after coding in three steps, two main categories were identified, namely "immigration" and "role of urban management in immigration," each comprising several subcategories. Under the "immigration" category, the subcategories included "immigrant state," "micro-cultures and the right to culture," "coexistence and assimilation." Factors contributing to the diversity in identity were attributed to favorable climate, Mehr housing, increased land and housing prices in Tehran, financial constraints of some Tehran residents, favorable proximity of Pardis to Tehran, and a more comfortable living environment compared to the crowded capital. The subcategory of "coexistence and assimilation" revealed ethnic conflicts and a lack of peaceful coexistence among residents, as evidenced by the dialogue with both citizens and city management.

The main category, "distinct image of the city," consisted of subcategories such as "physical dimension," "functional dimension," "economic dimension," "ecological dimension," "sensory dimension," and "the role of urban management in independent urban identity." The urban management body deemed "two-way interactions between the northern and southern parts of the city" and the "expansion of the technology park" as effective in shaping the city's independent identity. However, citizens believed that "employing natives in the technology park" and "utilizing shared cultural aspects in defining activities" would contribute to strengthening the city's unique identity.

In the physical dimension subcategory, the Science and Technology Park emerged as a significant tourist attraction that could attract capital. It was suggested that enhancing access to knowledge-based companies by reducing space restrictions would facilitate easier visits by tourists. Additionally, in the functional dimension subcategory, the completion of the Pardis Bam project and the development of a distinctive activity at the city's entrance were discussed as means to establish an identity marker. Regarding the role of urban management in the city's independent identity, improved registration policies for the Mehr housing units by the Construction Company of the new city of Pardis were suggested. Such measures would help control immigration, optimize population growth, expedite

apartment delivery, enhance infrastructure response, increase satisfaction, foster social trust, and ultimately contribute to the city's independent identity.

Acknowledgement

The authors would like to acknowledge that this research was conducted independently without any specific organizational support. They extend their heartfelt gratitude to all the individuals who generously contributed to the interview process and provided valuable assistance throughout the research endeavor.

فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای
سال هشتم، شماره ۲۶، پاییز ۱۴۰۲، ص ۴۳ تا ۸۵
www.urdp.atu.ac.ir
DOI: 10.22054/urdp.2023.71295.1508

پراکندگی هویتی در شهرهای جدید و راهکارهای شکل دهی به هویت مستقل (مطالعه موردی: شهر جدید پردیس)

کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری دانشگاه علامه طباطبائی تهران، ایران

محدثه یوسف پور *

استاد برنامه‌ریزی روستایی و توسعه منطقه‌ای، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی تهران، ایران

محمود جمعه پور

استاد برنامه‌ریزی شهری و توسعه منطقه‌ای، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی تهران، ایران

علی خاکساری رفسنجانی

چکیده

افزایش جمعیت، تمرکز آن در کلان‌شهرها، با سیاست ایجاد شهرهای جدید همراه شد. بی‌توجهی به بافت فرهنگی و هویتی جمعیت مهاجر سبب ایجاد مسائلی در پایداری اجتماعی همچون عدم دستیابی به جمعیت پیش‌بینی شده و پس‌از آن عدم وجود برنامه‌ریزی اقتصادی، منجر به عدم خوداتکایی اقتصادی در شهر جدید پردیس شد. هدف از این پژوهش بررسی پراکندگی هویتی در شهر جدید پردیس و یافتن راهکارهایی جهت ایجاد هویت مستقل است. روش پژوهش، توصیفی-تحلیلی، به‌لحاظ هدف و روش یک پژوهش کاربردی و کیفی با راهبرد تحلیل محتواست. جامعه‌ی هدف، دو گروه شهروندان و بدنه مدیریت شهری بوده که پس از مصاحبه با ۳۸ نفر، تشخیص اشباع نظری داده شد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات، مصاحبه هدفمند و نیمه ساختار یافته، مشاهده، اسناد شهری و ابزار تحلیل داده‌ها MAX QDA بوده است. پس از کدگذاری، ۱۰ مقوله فرعی و ۲ مقوله اصلی تحت عناوین «مهاجرت» و «تصویر متمایز شهر» به‌دست آمده است. نتایج حاصل نشان داد که بدنه مدیریت شهری «تعاملات دوسویه بخش شمالی و جنوبی شهر» و پس‌از آن «گسترش پارک فناوری» را مؤثر بر ایجاد یک هویت مستقل دانسته اما شهروندان «به‌کارگیری بومیان» در پارک فناوری و پس‌از آن «بهره از نقاط مشترک اقوام» در تعریف فعالیت‌های جاذب را بر خلق هویتی خودمختار اثرگذار دانسته‌اند.

کلیدواژه‌ها: پراکندگی هویتی، هویت مستقل، شهر جدید، شهر جدید پردیس.

مقاله حاضر برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد محدثه یوسف پور دانشگاه علامه طباطبائی است.

* نویسنده مسئول: m_yosefpour@atu.ac.ir

طرح مسئله

روند روزافزون جمعیت و نیاز به ایجاد سرپناهی برای اسکان جمعیت، پس از انقلاب در کشور ما تحت عنوان سیاست ایجاد شهرهای جدید با ۲ هدف اصلی کاستن از جمعیت و تمرکز فعالیت‌های اقتصادی در کلان‌شهرها همراه شد (Aeeni, 2019). این گونه از شهرها در نزدیکی شهرهای بزرگ مکان‌یابی شده تا افراد ترغیب به خروج از کلان‌شهر شده و همگام با برنامه‌ها و اهداف توسعه‌ای که برای این گونه از شهرها در نظر گرفته می‌شود، کلان‌شهر نیز ساماندهی فضایی گردد. از دیدگاه تاریخی، ایجاد این گونه از شهرها این واقعیت را بیان می‌کند که اجتماعات انسانی همواره راهی را برای چالش‌های خود پیدا می‌کنند (Gharakhlou and Panahandeh khah, 2009) اما تجربه شهرهای جدید در سه دهه اخیر نشان‌دهنده ماهیت خوابگاهی آن‌ها بوده که به اهداف از پیش تعیین شده و نقش قطب رشدی که برای آن‌ها متصور می‌شد و زندگی اجتماعی سالمی که پیش از ساخت این شهرها پیش‌بینی شده بود، دست پیدا نکردند (Nouri, 2018).

این شهرها که کاملاً در تضاد با شهرهایی متراکم بوده که بر اساس یک هسته اولیه پیش از شکل‌گیری به‌کندی رشد می‌کنند، با گونه‌هایی از مسائل اقتصادی اجتماعی و کالبدی روبرو شدند (Harati, 2009). فراتر از نیاز اقتصادی و کالبدی برای شهروندان، نیاز به ارتباطات اجتماعی است که از اهمیت بیشتری برخوردار است، در صورتی که در شهرهای جدید توجه به ابعاد کالبدی بر ابعاد اجتماعی و فرهنگی انسان‌ها پیشی گرفته است. روان انسان‌ها هویت را می‌طلبند. چیزی که در این شهرها به دست فراموشی سپرده شده است. در شهرهایی که جمعی از انسان‌ها را بدون تأملی در فرهنگ‌های گوناگون، آن‌ها را در یکجا گرد آورده‌اند، فارغ از اینکه این نظام جمعیتی نامتجانس صرفاً به یک کالبد برای زندگی نیاز ندارند، افراد نمی‌توانند نیازهای اجتماعی‌شان را برآورده کنند. پیش‌ازاین چالش، وابستگی عینی و ذهنی بخشی از شهروندان این گونه شهرها به کلان‌شهرهای مجاور و به‌طور خاص در این پژوهش کلان‌شهر تهران و عدم وجود استطاعت مالی برای سکونت در آن حقیقتی گریزناپذیر است (Khademlou et al.,).

(2020).

هویت شهری مفهومی است که از ادراکات ذهنی و استنباطی شهروندان از زبان خاص شهر به دست می‌آید. «این مفهوم از بعد انسانی به ظرفیت‌های انسانی شهر برای نشان دادن شایستگی‌های انسانی در محیط شهری اشاره دارد» (Rabbani et.al, 2010). هویت در شهر از عوامل گوناگون نشأت می‌گیرد و هویت هر شهر از جنبه‌های مختلف، فرهنگی - اجتماعی همچون تنوع اقوام، فرهنگ، سبک زندگی و حس امنیت، اقتصادی همچون اتکای اقتصادی، تاریخی همچون پیشینه و قدمت شهر و کالبدی قابل مطالعه است. محیط عاملی مهم در کسب هویت از سوی انسان است چراکه نمود کالبدی ارزش‌های فرهنگی و باورهای یک جامعه بوده و بر هویت و بی‌هویتی تأثیر گذارد. Habib et al., (2008)

مؤلفه‌های کالبدی که بر هویت شهری تأثیرگذار هستند شامل المان‌ها و نمادها، شکل و فرم شهر، ورودی‌های شهر و هر آنچه در ادراکات ذهنی شهروندان جا گرفته است بوده و هویت اجتماعی هویتی است که افراد از بدو تولد و در طی زمان و در زندگی با تعامل‌ها و ارتباطات میان خود و دیگر افراد جامعه در محل زندگی خود و با انتخاب‌ها ارزش‌ها تعلقات خود آن را کسب می‌کنند. عنایت به اهمیت مسئله هویت شهری و کاربست علمی آن در شهر سبب مرتفع ساختن بسیاری از چالش‌های شهر جدید همچون چالش‌های کالبدی و دیدگاه یک‌بعدی و عدم وجود حیات واقعه‌ای، تاریخ، فرهنگ و... خواهد شد (Darzi, 2021).

شهر جدید پردیس که به‌عنوان یکی از شهرهای جدید در منطقه شرق کلان‌شهر تهران در سال ۱۳۶۸ باهدف جذب سرریز جمعیت این کلان‌شهر شکل گرفت، عملاً تبدیل به یک شهر خوابگاهی شده است که ساکنان برای کار، اوقات فراغت و نیازهای مادی و معنوی خود به کلان‌شهر تهران مراجعه می‌کنند به‌طوری‌که یافته‌های پژوهشی نشان داده است که محل کار ۷۷/۸ درصد از ساکنان خارج از این شهر و ۵۹/۵ درصد از ساکنان تمایل به بازگشت به کلان‌شهر تهران را دارند. غالب ساکنان شهر جدید پردیس را افراد و خانوارهای شاغل تشکیل می‌دهند که در شهر تهران مشغول بکار هستند. این افراد ۶۰ تا ۷۰

درصد جمعیت شهر را تشکیل داده و مینی‌بوس‌های مسافربری و اتومبیل‌های حمل‌ونقل بین‌شهری میان پردیس و تهرانپارس روزانه حدود ۲ تا ۳ هزار نفر از این جمعیت را جابجا می‌کنند (Peykadeh, 2005). این شهر به لحاظ کالبدی تا حدودی توانسته نیاز ساکنین را رفع کند اما بازهم فقدان‌هایی همچون فقدان جذابیت‌های شغلی به میزان ۰/۶، کمبود امکانات بهداشتی و درمانی به میزان ۰/۳۷۲، کمبود امکانات آموزشی به میزان ۰/۴۲۳ از مهم‌ترین عوامل وابستگی این شهر به کلان‌شهر تهران بوده است (Dadashpour and akbarnia, 2013).

کشور ایران به علت استقرار در چهارراهی جهانی و موقعیتی ویژه همواره همچون جولانگاهی جهت رفت‌وآمدها و نقطه تلاقی فرهنگ‌های گوناگون بوده اما این مسئله در شهرهای جدید به مراتب تشدید شده است (Karimi and Moazzen, 2011). شهر پردیس نیز به لحاظ اجتماعی همچون دیگر شهرهای جدید با معضلاتی چون عدم دستیابی به اهداف از پیش تعیین‌شده، پراکندگی در اقوام و پیامدهای حاصل از آن مانند سبک زندگی گوناگون و تفاوت در هنجارها و ایجاد تعارضات پی‌درپی میان شهروندان روبه‌رو است. شهری که ساکنانش با ارزش‌های متفاوت در کنار یکدیگر جمع شده‌اند و وجود آپارتمان‌های پیش‌ساخته (همچون مسکن مهر) که خود یک معضل کالبدی بوده و شیوه سکونت اکثر شهروندان نیز آپارتمان‌نشینی است، منجر به مشکلاتی چون ناسازگاری، عدم مشارکت و فاصله اجتماعی میان ساکنان شده است (Kamran et al., 2009).

این در حالی است که طرح راهبردی که توسط مهندسین مشاور آتش تهیه و گزارش آن در مرداد ۱۳۷۲ انتشار یافت، جمعیتی بالغ بر ۹۰۰۰۰ نفر را تا سال ۱۳۸۵ پیش‌بینی کرد اما ۵۸۰۰۰ نفر تحقق یافت. همچنین ۲۰۰ هزار نفر را تا سال ۱۳۹۵ پیش‌بینی کرد اما مطابق با سرشماری سال ۱۳۹۵، جمعیت در این سال برابر با ۷۳۳۶۳ نفر بود (Pey kadeh, 2005). جهت‌گیری شهر جدید پردیس در سیاست‌های کلان آمایش سرزمین از ابعاد فرامنطقه‌ای تا شهری متغیر است و پیش‌بینی شد این شهر که جمعیتی معادل ۱۵۰ تا ۲۰۰ هزار نفر را می‌پذیرد، در سطح شهر متوسط قرار خواهد گرفت و شهرهای کوچک و روستاهایی که این شهر را احاطه کرده است، تحت تأثیر این هم‌جواری، دچار تغییرات کالبدی گشته و

شهرهای بومهن و رودهن و پردیس یک مجموعه شهری را شکل خواهد داد که به دلیل امکانات و خدمات غالب در شهر پردیس، در آینده این شهر صلاحیت لازم در جهت تصمیم‌گیری در مقیاس کلی را داراست. شهر جدید پردیس همچون فیلتری بر سر مهاجرت‌های مستقیم به تهران، عمل کرده و از نگاهی دیگر بستری مناسب برای اسکان شهروندان تهرانی است که در جستجوی آرامش محیط می‌باشند. این شهر با ایجاد تمرکز منطقه‌ای به وسیله ایجاد تنوع در فعالیت‌های اقتصادی حول خود، گسترش جمعیت منطقه و رساندن خدمات به ساکنان روستاها و شهرهای پیرامون خود، سبب معطوف کردن نقاط جمعیتی پیرامونی به سوی خود گشته و ارائه خدمات در سطح فراشهری با مرکزیت شهر پردیس انجام خواهد شد و پیش‌بینی می‌شود شهرک صنعتی خرم‌دشت با کالبدی صنعتی به واسطه مجاورت با این شهر توسعه گسترده‌ای خواهد کرد (Pey kadeh, 2005).

روستاها و پیرامونی شهر جدید پردیس با نوعی عقب‌ماندگی در ارتباط با شهرها مواجه هستند و از سویی دیگر به علت حضور در منطقه‌ای کوهستانی، سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی، صنعت و خدمات، تضمین شده نیست و این مسئله تهدیدکننده نگهداشت جمعیت روستایی است و اغلب این روستاها مهاجر فهرست هستند. پیش‌بینی می‌گردد با تکمیل و تجهیز شهر جدید پردیس و ارائه خدمات به روستاهای پیرامونی و تقویت خدمات اداری و تنوع بخشیدن به فعالیت‌های غیرکشاورزی ایفای نقش خواهد کرد. همچنین پیش‌بینی می‌شود با احداث این شهر خدمات زیربنایی بهبود خواهد یافت. اهم این خدمات شامل: ۱_ کاهش حجم نقل و انتقال مسافر در کلان‌شهر تهران با احداث پایانه مسافربری و ارائه خدمات حمل‌ونقلی به شهرها و نقاط پیرامونی ۲_ ارتقاء کیفیت سیستم آب‌رسانی و مخابراتی ۳_ ارتقاء کیفیت آموزشی با ارائه خدمات آموزشی عالی در سطوح پایین‌تر ۴_ ارتقاء سطح تأسیسات و تجهیزات با احداث انبار، سردخانه و سیلو. ۵_ توسعه محور صنعتی آبدلی، دماوند، فیروزکوه ۶_ سازمان‌دهی به صنعت توریسم و نواحی تفرجگاهی پیرامونی همچون قله دماوند، فیروزکوه و دماوند با ارائه خدمات گردشگری (Pey kadeh, 2005).

بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن در بازه زمانی سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۵

تعداد کل مهاجران ۲۳۷۰۱ نفر بوده که وارد شهر جدید پردیس شدند. همچنین به‌نظر می‌رسد که این روند در بازه زمانی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ نیز حفظ شده باشد (Parhas, 2010). همچنین بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵ طی بازه زمانی ۱۳۹۵-۱۳۹۰، ۲۵۱۹۸ نفر وارد شهر جدید پردیس شدند. شهر جدید پردیس از لحاظ ترکیب اقوام از پراکنش زیادی برخوردار است. عده‌ای از ساکنان از هسته اولیه شهر جدید پردیس و روستای آب انجیرک که همچنان در شهر جدید پردیس می‌باشد بوده، عده‌ای دیگر از افرادی هستند که باهدف اشتغال، تحصیل و افزایش کیفیت زندگی خود از دیگر مناطق کشور باهدف مهاجرت به شهر تهران آمده ولی به‌علت عدم برخورداری از توان مالی در پردیس ساکن شده‌اند.

همچنین عده‌ای از ساکنان، خانوارهای ساکن در تهران بودند که به‌علت افزایش اجاره‌بها، قیمت ملک و زمین برای تأمین مسکن به این شهر مهاجرت کردند. دسته آخر از مهاجران، مهاجران از روستاها و شهرهای پیرامونی همچون بومهن و رودهن هستند. درحال حاضر شاخص اولیه تعیین طبقات اجتماعی در شهر جدید پردیس شغل بوده است. بدین‌صورت که گروهی از مهاجران از تهران به پردیس دارای گرایش‌های شهرگرایی بالا، تخصص شغلی، وابستگی خانوادگی به شهر و منطقه شهری تهران، تحصیلات و تخصص بالا و متوسط بوده و غالباً به مناسبات اجتماعی شهری، فرهنگ و مسائل موجود در آن آشنایی دارند و گروهی دیگر که باهدف پیدا کردن شغل، دستیابی به موفقیت و افزایش کیفیت زندگی خود از نقاط شهری کوچک و روستایی به پردیس مهاجرت کرده و غالباً دارای تحصیلات پایین، سطح توقعات فرهنگی پایین‌تر درجه شهرگرایی پایین‌تر بوده و فاقد تخصص شغلی و عمدتاً کارگر هستند بنابراین ساختار شغلی طبقات اجتماعی ساکنان مستقر در شهر جدید پردیس به‌صورت عمده در ۴ گروه طبقه‌بندی می‌شود ۱- فرهنگیان و کارمندان ۲- کسبه و اصناف ۳- کارگران (عمدتاً در صنعت ساختمان‌سازی و صنایع کمرد و خرم‌دشت و سیاه‌سنگ) ۴- سایر

دست نیافتن به جمعیت پیش‌بینی‌شده و موضوعاتی چون مدت‌زمان اقامت کم و جابجایی ساکنین و عدم توانایی شهر جدید پردیس در نگهداشت جمعیت بر عدم وجود

پایداری اجتماعی صحنه گذاشته و بر لزوم پژوهش در این زمینه تأکید می‌کند. این شهر دارای ۱۱ فاز است که فازهای یک، دو، سه، چهار، پنج، هشت و ده و یازده کاربری غالب مسکونی دارند. فاز ۶ با کاربری آموزشی و تحقیقاتی مورد بهره‌برداری قرار گرفته که پارک فناوری پردیس و دانشگاه‌های آزاد اسلامی و پیام نور واحد پردیس را در بر می‌گیرد. فاز ۷ پردیس با کاربری صنعتی، مناطق خرم‌دشت و سیاهسنگ را شامل می‌شود که کارگاه‌های متعدد صنعتی را در خود جای داده است. یکی از مسائلی که شهر پردیس با آن روبروست، جدایی‌گزینی فازهای ۸ و ۱۱ با دیگر فازهای مسکونی است به طوری که تصور می‌شود این فازها متعلق به این شهر نیستند و این فازها در مجاورت فازهای صنعتی مکان‌یابی شده‌اند و این جدایی‌گزینی سبب انزوای اجتماعی ساکنان این فازها گشته است و این مهم خود بر عدم ایجاد هویت در این شهر تأثیر می‌گذارد.

شهر جدید پردیس از اغتشاش هویتی در میان شهروندان خود برخوردار است و شهروندان از استان‌های لرستان تا مازندران و گیلان و از خود کلان‌شهر تهران به این شهر مهاجرت کرده‌اند و متأسفانه به نظر می‌رسد به علت عدم وجود هویت مستقل این اجتماع پایدار نبوده و اجتماع موجود صرفاً به دلیل گران بودن اجاره‌بها و خرید مسکن و دیگر مسائل، زندگی در این شهر را تحمل می‌کنند، هیچ حس تعلق به مکانی در آن‌ها دیده نمی‌شود و هویت را از این شهر دریافت نمی‌کنند. در ذیل جدول پیش‌بینی جمعیت در طرح جامع شهر جدید پردیس نشان داده شده است که جمعیت مذکور محقق نشده است:

جدول ۱. پیش‌بینی جمعیتی شهر جدید پردیس

سال	جمعیت
۱۳۸۵	۶۵۰۰۰
۱۳۹۰	۱۲۵۰۰۰
۱۳۹۵	۱۸۵۰۰۰
۱۴۰۰	۲۳۴۰۰۰

مأخذ: مهندسین مشاور پی کده ۱۳۸۴

این پژوهش در پی پاسخگویی به مسائل شهر جدید پردیس در حوزه مؤلفه‌های مؤثر بر

هویت و پیامدهای آن بر عدم ایجاد پایداری اجتماعی و نگهداشت جمعیت است. مسائلی که برخاسته از بی‌توجهی برنامه‌ریزی شهری بر ابعاد اجتماعی در ساخت این گونه از شهرهاست. نمادها و نشانه‌ها، مدت‌زمان سکونت، میزان امنیت دریافتی از محیط و بسیاری از عوامل کالبدی و اقتصادی بر ایجاد هویت شهری مستقل تأثیرگذار است اما مسئله‌ای که این پژوهش دنبال می‌کند این است که باوجود اغتشاش هویتی و اقوام گوناگون در شهر جدید پردیس چگونه می‌توان به یک هویت مستقل دست‌یافت و ساکنان چرا پس از سال‌ها زندگی در این شهر هنوز حس تعلق از شهر دریافت نکرده، باوجود استانداردهای نسبتاً مطلوب برای زندگی خود را متعلق به این شهر ندانسته، زندگی اجتماعی جریان ندارد، هیچ رغبتی برای ماندن در این شهر نداشته و تمایل آنان بازگشت به کلان‌شهر تهران است؛ بنابراین پژوهش حاضر دو سؤال کلی را مدنظر قرار داده است:

۱. پراکنندگی هویتی در شهر جدید پردیس چگونه است؟

۲. راهکارهای ایجاد هویت مستقل در شهر جدید پردیس چیست؟

پیشینه پژوهش

وارثی و همکاران در پژوهشی تحت عنوان تحلیل و ارزیابی احساس هویت ساکنین در شهرهای جدید نمونه موردی: شهر جدید فولادشهر (۱۳۹۰) باهدف ارزیابی هویت ساکنین در شهر جدید فولادشهر با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و توزیع پرسشنامه با استفاده از روش نمونه‌گیری و طبقه‌بندی احتمالی نشان داده‌اند که بین مدت‌زمان زندگی ساکنین در شهر و میزان رضایت ساکنین از دسترسی به خدمات شهری و میزان تعلق آن‌ها نسبت به محل اسکانشان و همچنین میان سطح تحصیلات و هویتی که به ساکنین از سوی شهر منتقل می‌شود یا دست می‌دهد همبستگی وجود دارد؛ بنابراین وارثی و همکارانش معتقدند که هر چه تعداد سال‌های زندگی در شهرهای جدید بیشتر باشد حس تعلق بیشتر و هرچه افراد تحصیلات بیشتری داشته باشند، میزان هویت دریافتی از شهر جدید کمتر است. شاطریان و همکاران در پژوهشی تحت عنوان بحران هویت و انزوای اجتماعی در شهرهای جدید و رابطه آن با رضایت از محل سکونت مطالعه موردی: شهر جدید پردیس (۱۳۹۵) با استفاده

از روش توصیفی - همبستگی، از طریق نمونه‌گیری خوشه‌ای و تصادفی ساده نشان دادند که میزان حس هویت در شهر جدید پردیس و میزان حس رضایت از سکونت کمتر از حد متوسط و میزان انزوای اجتماعی بیشتر از حد متوسط است و با افزایش حس فقدان هویت و افزایش حس انزوای اجتماعی در ساکنین میزان نارضایتی از سکونت بیشتر شده است؛ بنابراین شاطریان و همکارانش در این پژوهش به این نتیجه دست یافتند که عدم وجود هویت خود سبب گوشه‌گیری و انزوای اجتماعی می‌گردد، احساس رضایت از سکونت را کاهش می‌دهد. اذانی و همکاران در پژوهشی تحت عنوان بررسی نقش فضاهای شهری در ایجاد هویت شهرهای جدید (۱۳۸۵) با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی نشان دادند که میان فضاهای شهری در شهرهای جدید و ساخت‌خاطرات و تعاملات اجتماعی همبستگی وجود دارد. از یافته‌های این پژوهش می‌توان به پویا کردن فضاهای عمومی در جهت تقویت روابط اجتماعی، حفظ ویژگی‌های طبیعی شهر و تقویت تأثیرات آن‌ها در ساختار کالبدی شهر و ایجاد هویت در شهر جدید و افزایش تعاملات میان مردم اشاره کرد؛ بنابراین در این پژوهش کاربردی اذانی و همکارانش در پی تأثیرات عرصه‌های عمومی بر تعاملات اجتماعی بوده و معتقدند با ازدیاد عرصه‌های عمومی خاطرات جمعی بیشتری شکل گرفته و در پس آن هویتی که از سوی شهرهای جدید به ساکنانشان دست می‌دهد بیشتر است. مشکینی و همکارانش در پژوهشی تحت عنوان ارزیابی حس تعلق به مکان ساکنان شهرهای جدید، مطالعه موردی: شهر جدید هشتگرد، (۱۳۹۲)، باهدف ارزیابی حس تعلق به مکان شهر هشتگرد، با روش توصیفی - تحلیلی و جمع‌آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه و تحلیل آن‌ها با نرم‌افزار SPSS و دیگر روش‌ها نشان دادند که میان چهار متغیر مدت‌زمان سکونت، حس امنیت ساکنان، دسترسی به خدمات شهری و میزان تعاملات اجتماعی با حس تعلق ارتباط معنادار دارد. یزدان‌پناه در پایان‌نامه‌ای تحت عنوان ارزیابی سرمایه اجتماعی به‌عنوان عامل اساسی جهت ارتقاء زندگی در شهرهای جدید نمونه موردی: شهر جدید پردیس (۱۳۹۰) به این نتایج دست‌یافت که میان میزان سرمایه اجتماعی و کیفیت ذهنی زندگی شهری ارتباط معناداری وجود دارد. همچنین ارتباط قابل‌ملاحظه‌ای بین تمایل به ماندن در شهر جدید پردیس، نرخ ماندگاری جمعیت و

کیفیت ذهنی زندگی شهری دیده شد؛ بنابراین یزدان‌پناه به این نتیجه دست یافت که میان انتظارات انسان‌ها که در پس ذهن و ضمیر خودآگاه و ناخودآگاه انسان‌ها از زندگی در شهر وجود دارد با مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی که شامل ارتباط میان شهروندان، اعتماد، مشارکت و... که در بخش تعریف مفاهیم بیشتر به آن پرداخته خواهد شد، ارتباط وجود دارد (Yazdanpanah, 2011). همچنین دیگر پژوهشی تحت عنوان ساماندهی محلات شهرهای جدید با رویکرد پایداری اجتماعی تنها فاز ۴ شهر جدید پردیس را مورد مطالعه قرار داده است که پژوهش حاضر با تکیه بر روش کیفی و گفت‌وگو با مسئولین و شهروندان شهر جدید پردیس سعی بر پوشش دهی کل این شهر و بخش‌های الصاقی آن در سال‌های اخیر در ارائه راهکار داشته است.

مبانی نظری

شهرهای جدید با توجه به جمعیت، فاصله، وسعت و سطح فعالیت اقتصادی به چند دسته تقسیم می‌گردند. شهرهای جدید مستقل، اقماری، پیوسته و موازی (Ziari, 2010) اما مسئله‌ای که حائز اهمیت است بی‌هویتی یا به عبارت دقیق‌تر اغتشاش هویتی است که در شهرهای جدید پدید آمده است. هویت که در ادبیات پژوهشی تحت عنوان «این همانی» یاد می‌شود انعکاس ویژگی‌هایی است که سبب تباین تفاوت آن پدیده با دیگر پدیده‌ها می‌گردد.

ابعاد اجتماعی، فرهنگی و کالبدی در ایجاد فضاها و شهری و هویت‌مند نقش بسیار پررنگی را ایفا می‌کنند. ابعاد اجتماعی و فرهنگی شامل آداب، زبان، گویش و پوشش، فرهنگ و هنجارهای خاص و در مبحث ابعاد کالبدی وجود ابنیه تاریخی ارزشمند، نشانه‌های موجود در سطح شهر و همچنین می‌توان گفت عوامل طبیعی چون دریا، رودخانه، جنگل، کوه‌ها نیز می‌توانند سبب هویت‌مندی یک شهر شوند اما باز هم لازم به ذکر است این قدمت و تاریخ است که عامل مهمی در ایستایی فرهنگی و هویتی و تثبیت هنجاری می‌باشد.

هویت فضایی شهری به‌عنوان محتوای اصلی یک تصویر شهری متمایز و بازنمایی

رقابت و جذابیت شهری در فرایند توسعه سریع برای شهرها حیاتی است (Duan And Lan, Jiang, 2021:1). فضاهای شهری نقش بسیار مهمی را در فرایند شکل‌گیری، تغییر و بازتولید هویت شهری ایفا می‌کنند. امروزه هویت شهرها روبه‌زوال بوده و اهمیت طراحی شهری که وسیله‌ای برای طراحی فضاهای شهری و جنبه‌های اجتماعی و فیزیکی آنهاست، در حال افزایش است (Baris And Uckac, Uslu, 2009:724).

مانوئل کاستلز^۱ (۲۰۰۱) ویژگی‌های فرهنگی را عاملی مؤثر در تمایز خودی از غیرخودی دانسته و به عقیده او فرایند معناسازی از این طریق شکل می‌گیرد. همچنین او باور دارد که هویت ریشه در تاریخ دارد و همانند هر چیز دیگری از مواد اولیه، تاریخ و تجربه پدید آمده است (Ghaffarinasab et.al, 2016). از نگاه لینچ خوانایی از عناصر پنجگانه راه، لبه، گره، نشانه و حوزه برخاسته و ساخت نقشه ذهنی توسط شهروندان به وسیله این عناصر صورت پذیرفته است (Mortezaei, 2015).

به عقیده لینچ خوانایی یک مفهوم دوسویه است. از یک سو به معنی توانایی درک واضح، قابلیت ادراک از منظر ذهنی و تجسم بخشی در مکان و زمان توسط ساکنان و از دیگر سو میزان ارتباط مفاهیم و ارزش‌های جامعه با این ساختار ذهنی است (Yousefi et.al, 2017). تنوع در فضاهای شهری و کثرت در عین وحدت از عواملی است که موجب خوانایی می‌گردد. از دیدگاه برنامه‌ریزی، سوزان فاینشتاین^۲ در سال ۲۰۱۰ این مسئله که معماری مدرن جهانی منجر به ایجاد مکان‌هایی غیرمتمايز می‌شود را اثبات کرد (Cho and Kim, 2017:32).

هویت محلی از اجزاء بسیار مهم توسعه شهری است. این نوع از هویت تصویری از مکان ایجاد می‌کند که سبب ارتباط بسیار قوی مردم با زندگی روزمره شود. مکانی با هویت محلی خوب سبب کمک به ساکنان در افزایش کیفیت زندگی در محلات و حتی جذابیت در کسب و کار محلی می‌شود. او جانگ نشان می‌دهد که ضعف در هویت محلی احتمالاً برآمده از برنامه‌ریزی یکنواخت در الگوهای شهری و عناصر معماری مکان‌ها می‌باشد. مؤلفه‌های سازنده هویت محلی عبارت‌اند از:

1. Manuel Castells
2. Sasan Fainstein

۱. ابعاد جسمی

۲. ابعاد اجتماعی

۳. ابعاد حسی

۴. ابعاد حافظه‌ای

نظریه‌پردازان بر مقوله هویت دیدگاه‌های متفاوتی دارند به صورتی که کاستلز هویت را منبع معنا و تجربه افراد دانسته درحالی که اریکسون^۱ بر تأثیرات تعاملات اجتماعی علاوه بر شکل‌گیری هویت توسط تجربیات فرد در طول زندگی می‌اندیشد (Barkat and Ayad, Elcherif, 2019:1339-1340).

جین جیکوبز^۲ در نظریه‌ی مراکز شهری پویا و سرزنده بر مؤلفه تمرکز و جنبه‌های اجتماعی اقتصادی تأکید داشته و زنده‌بودن یک شهر را در گرو مراکز شهری پیچیده، مترکم و پرازدحام می‌داند (Papeliyazdi, 2014). جیمز کلمن^۳ در یک نظریه اجتماعی اذعان داشت که شبکه‌های اجتماعی موجب ارتباطات نزدیک‌تر میان مردم شده و سبب تحکیم تکالیف و التزامات و ضمانتی برای اجرای قوانین می‌گردد؛ بنابراین او سرمایه اجتماعی را فرایندهایی اجتماعی دانسته که با تسهیل کنش اعضای خود، سودمندی آن‌ها را ارتقاء می‌دهد (Yazdanpanah, 2011).

همچنین کولانتونیو^۴ پایداری اجتماعی را مرتبط با سبک زندگی افراد و جوامع جهت دستیابی به اهداف مدل‌های توسعه‌ای که دارند، دانسته و زمینه‌های سیاست‌های اجتماعی سنتی را همچون عدالت، سلامت، اقتصاد و محیط‌زیست را با مفاهیمی چون خوشبختی، رفاه، هویت و کیفیت زندگی در هم می‌آمیزد (colantonio and Dixon, 2009: 3).

عبارت هویت مستقل شهری خصوصاً در شهرهای جدید که از معضل بی‌هویتی رنج می‌برند و اغتشاش هویتی در میان اقوام در این گونه از شهرها بیداد می‌کند، ایجاد هویتی است که تمایز این شهرها با دیگر شهرها را به نمایش گذارد. ایجاد هویت مستقل در

-
1. Erikson
 2. Jane Jacobs
 3. James Coleman
 4. Colantonio

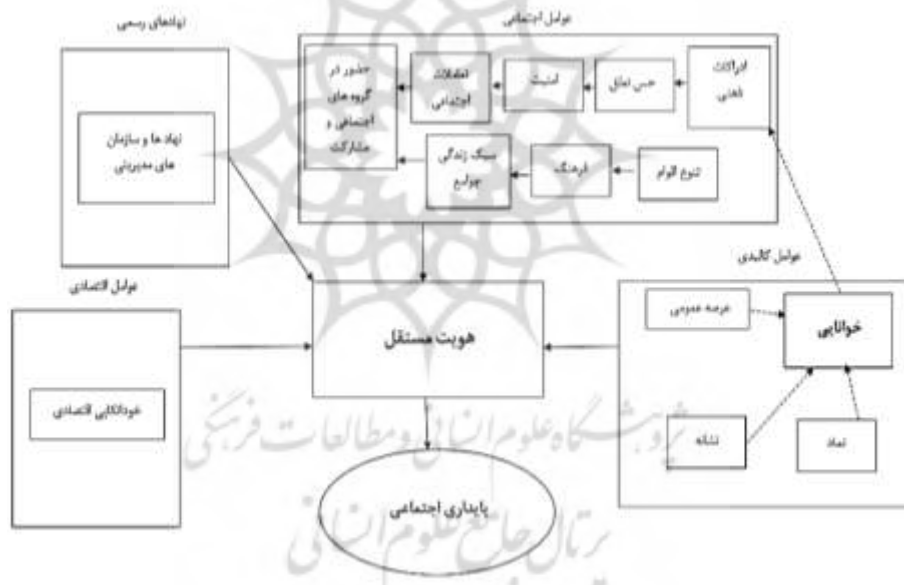
شهری که به لحاظ تاریخی و قدمت سابقه چندانی ندارد و به لحاظ تفاوت در فرهنگ و باورها و در پس آن عملکرد متناقض ساکنان با یکدیگر، تعارض زیادی را میان آنان به وجود آورده است، امری بسیار ضروری است.

ابعاد اجتماعی، فرهنگی و کالبدی در ایجاد فضاهای شهری و هویت‌مند نقش بسیار پررنگی را ایفا می‌کنند. ابعاد اجتماعی و فرهنگی شامل آداب، زبان، گویش و پوشش، فرهنگ و هنجارهای خاص و در مبحث ابعاد کالبدی وجود ابنیه تاریخی ارزشمند، نشانه‌های موجود در سطح شهر و همچنین می‌توان گفت عوامل طبیعی چون دریا، رودخانه، جنگل، کوه‌ها نیز می‌توانند سبب هویت‌مندی یک شهر شوند اما بازهم لازم به ذکر است این قدمت و تاریخ است که سبب ایستایی فرهنگی و هویتی و تثبیت هنجاری می‌گردد. شهر و شهروندان و هویت خویش را از یکدیگر می‌گیرند در شهرهای جدید به لحاظ قدمت تاریخی تهی هستند و خانواده‌هایی که از گوناگونی هویتی و فرهنگی خود با دیگر خانوارها در شهرهای جدید رنج می‌برند و هر خانوار هویت خود را از منطقه جغرافیایی دیگر الهام گرفته است، بایدها و نبایدها، گویش و پوشش خاص خود را داراست و با همان الگو به تربیت نسل می‌پردازند و فرزندان هنگام درک محیط اطراف با مشاهده تعارض‌ها و تفاوت‌ها با مسائل عدیده‌ای به لحاظ اجتماعی دست‌وپنجه نرم خواهند کرد.

مسائل زندگی در شهرهای جدید با وجود تنوع هویتی بسیار در خانواده‌ها با سرمشق‌هایی از پیش تعیین شده مطابق با الگوهای محل زندگی پیشین و از طرفی زندگی در شهری که عدم وجود تاریخ درک ذهنی برای شهروندان خود ایجاد نمی‌کند به همین جا ختم نمی‌شود. مسائل در این شهرها بسیار پیچیده‌تر است. از عدم وجود حس تعلق به مکان عدم وجود حس امنیت و عدم وحدت میان خود و دیگران کمبود اعتماد به نفس و سرخوردگی و مشکلاتی که این مسائل با خود به همراه دارند همچون عدم مشارکت در مسائل شهری که در پی عدم وجود حس تعلق در شهروندان به وجود آمده و عدم حضور در عرصه‌های عمومی که در پی عدم وجود حس امنیت به وجود آمده و گوشه‌گیری اجتماعی را سبب می‌گردد چراکه در چنین موقعیتی دو حالت پیش می‌آید ۱. اینکه افراد به

حدی این تفاوت فرهنگی را متناقض با هنجارهای خود می‌بینند که سبب کاهش عزت نفس آنان گشته و خانه‌نشینی را برای حضور در عرصه‌های عمومی ترجیح می‌دهند. ۲. اینکه افراد در عرصه‌های عمومی حضور می‌یابند و این اختلافات سبب ایجاد تعارض و نزاع می‌گردد و این چرخه همچنان موجب ایجاد بی‌هویتی هرچه تمام‌تر در شهر می‌گردد. علاوه بر تمام این مسائل وجود خوانایی در نشانه‌ها، نمادها و ابنیه تاریخی موجود در شهر سبب هویت بخشی می‌گردد. چارچوب نظری و مفهومی پژوهش در ذیل آورده شده است. فلش‌های نقطه‌چین متغیرها و ارتباطات مستخرج از نظریه‌های مطرح شده در پژوهش را نشان داده است.

شکل ۱. چارچوب نظری پژوهش

روش

پژوهش پیش رو پژوهشی توصیفی-تحلیلی است. به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ روش، تحلیل محتوای کیفی است. جامعه هدف، ساکنان و متخصصان در حوزه مدیریت شهری شامل کارمندان شهرداری و شرکت عمران و دیگر سازمان‌هایی است که ارتباط با

پراکندگی هویتی در شهرهای جدید و راهکارهای شکل‌دهی به ...؛ یوسف پور و همکاران | ۶۳

مردم پردیس داشته‌اند، می‌باشد. نمونه‌گیری این پژوهش به روش نمونه‌گیری هدفمند بوده است که تا حد رسیدن به اشباع نظری با ۳۸ نفر شامل ۲۳ نفر از ساکنان و ۱۵ نفر از بخش مدیریت شهری مصاحبه انجام شده است.

همچنین پس از انجام هر مصاحبه و ضبط صدای اشخاص، مصاحبه تایپ‌شده و در محیط نرم‌افزار MAX QDA کدگذاری باز یا دور اول انجام گردید و با توجه به اطلاعات و کدهای استخراج‌شده، ویژگی‌های مصاحبه‌شونده بعدی و سؤالات نیمه ساخت یافته توسط نگارنده مشخص گردید و این روند تا مصاحبه ۳۸ ام ادامه یافت. پژوهشگر برای تکمیل پژوهش خود برای دستیابی به داده‌ها در جهت پاسخ به سؤالات پژوهش که از چالش‌های اصلی در مواجهه با شهر جدید پردیس هستند، از روش ثبت سوابق که گردآوری اسناد مرجع قابل اعتماد است، بهره گرفته است.

سؤالاتی که در جریان مصاحبه از ساکنین شهر جدید پردیس پرسیده شده، مرتبط با اهداف پژوهش بوده و در پایان نتایج حاصل، پاسخگوی سؤالات پژوهش بوده است؛ بنابراین از روایی درونی برخوردار است اما در ارتباط با روایی بیرونی به دلیل نزدیکی چالش‌ها و مسائل در شهرهای جدید ایران، نتایج حاصل از این پژوهش تعمیم‌پذیر بوده و از روایی بیرونی نیز برخوردار است. سؤالات مصاحبه، در جهت پاسخگویی به سؤالات پژوهش بوده بدین صورت که سؤالات کلی پژوهش در مصاحبه‌ها مطرح شده و در جریان مصاحبه در صورت نیاز به اطلاعات بیشتر پرسش‌های جزئی‌تر در بستر ۲ پرسش کلی پژوهش از مصاحبه‌شوندگان پرسیده شد. سؤالاتی که از مصاحبه‌شوندگان پرسیده شد شامل چگونگی نگرش ساکنین در مورد همزیستی افراد غیربومی در کنار یکدیگر و تجارب زیسته آن‌ها در طول سال‌های سکونت در شهر پردیس از منظر تنوع اقوام و چگونگی شکل‌گیری ارتباط میان خود و دیگران بوده است. همچنین در جهت پاسخ به سؤال دوم پژوهش از مصاحبه‌شوندگان خواسته شد در جهت ایجاد یک هویت مستقل برای شهر جدید پردیس راهکارهایی را ارائه دهند.

به بیانی دیگر تلاش پژوهشگر بر این امر بوده که با استفاده از کار میدانی قوی و درگیری طولانی‌مدت با محیط مورد مطالعه و استفاده از تاکتیک مثلث‌سازی یعنی

به کارگیری افراد، منابع و نظریه‌های مختلف بدون هیچ‌گونه سوگیری، روایی پژوهش را بالابرده و همچنین با استفاده از یادداشت‌برداری‌های مفصل در هنگام مشاهده در صحنه یا در هنگام مصاحبه و استفاده از ابزاری مانند ضبط صوت و کدگذاری توسط فردی ناشناس، پایایی تحقیق را افزایش دهد.

یافته‌های تحقیق

هدف از این پژوهش بررسی پراکندگی هویتی در شهر جدید پردیس و ارائه راهکارهای شکل‌دهی به هویت مستقل بوده که با طبقه‌بندی اسناد مصاحبه به ۲ گروه شهروندان و مدیریت شهری، قیاس میان پاسخ‌های آنان صورت گرفته و شناخت شهر از نگاه این دو گروه و ارزیابی شناخت ساکنان شهر از نگاه مدیریت شهری شده است.

هر یک از سؤالات پژوهش مطابق با اسناد مصاحبه‌ی کدگذاری شده، مورد بحث قرار گرفته و مقوله، زیر مقوله و مفاهیم در بندهای پیش رو ارائه شده و به صورت تفصیلی به آن پرداخته شده است. به زیرمقوله‌ها یا مقوله‌های فرعی تحت عناوین ستاره‌دار پرداخته شده است.

مطابق با اسناد مصاحبه، پراکندگی هویتی، ساختار اجتماعی در شهر جدید پردیس و پیامدهای آن در ادامه بیان شده است. اقوام ترک، کرد، لر، مازنی، گیلک، سیستانی، بلوچ، آذری، عرب، تات، افغان در این شهر ساکن بوده که به ۴ زبان عربی، ترکی، فارسی، ارمنی و گویش تات، گیلک، مازنی (طبری)، لری، کرمانج، سورانی، سیستانی، بلوچ، دری، پشتو سخن می‌گویند. ادیان ساکنین مطابق با این اسناد، اسلام، زرتشت، مسیحیت، یهودیت، علی‌اللهی و عرفان حلقه و مذاهب غالباً تشیع و تسنن شناسایی شد. همچنین به علت تنوع در اقوام، رسوم واحدی در این شهر وجود نداشته و رسوم عمومی و ملی همچون عید نوروز، چهارشنبه‌سوری، بازار هفتگی و... رواج دارد.

در ادامه به پاسخ سؤال اول پژوهش تحت عنوان «بررسی پراکندگی هویتی در شهر جدید پردیس و پیامدهای آن» پرداخته شده است:

۱. مهاجرت

مهاجرت مقوله‌ای است که به تلخیص و طبقه‌بندی کدهای محوری حاصل، نسبت داده شده و مقصود از آن همان معنی فی‌الذاته واژه با عنوان از جایی به جای دیگر رفتن و در آنجا سکنی گزیدن است. این پدیده به‌طور مستقیم با تنوع اقوام و به تبعیت از آن با پراکنندگی هویتی سروکار دارد و زیر مقوله‌های مرتبط با آن در ۴ دسته ذکر شده که در ادامه به آن پرداخته شده است:

مهاجرپذیری

اکثریت مصاحبه‌شوندگان بر این مورد اتفاق نظر داشته که شهر جدید پردیس، شهری مهاجرپذیر بوده و این پدیده، پیامدهای غالباً منفی برای شهروندان به همراه داشته است. این پیامدها طیفی از پیامدهای اجتماعی همچون از میان بردن حس تعلق در بومیان شهر تا انکار اصالت از سوی مهاجران و پیامدهای کالبدی همچون کمبود زیرساخت جهت خدمات‌دهی به مهاجران تا چالش‌های عمیق در مدیریت شهری به همراه داشته است. شهروند: «از شرق و شمال شرق تهران غالباً اومدن اینجا. اوایل پردیس چون ۹۰ درصد فاز ۱ و ۲ تعاونی بود مثلاً وزارت فرهنگ و ارشاد تعاونیش اومد مسکن ساخت داده به کارکنانش کارکنان خردخرد پول دادن. شمال، لرد و کرد و شرق و شمال شرق تهران مثل افسریه و پیروزی و تهرانپارس و شمیرانات اومدن پردیس»

مدیریت شهری: «بدلیل هجوم جمعیت مسکن مهر از تنوع زیادی برخورداره. بیشتر تهرانی‌ها اومدن. چون مسکن مهر و به کسایی می‌دادن که ساکن تهران و حومه بوده باشن حداقل ۵ سال. قانون ثبت مسکن مهر اینطوری بودش که باید ۵ سال حداقل در بومهن رودهن پردیس و تهران ساکن بوده باشند براساس فرم ج. از همه اقوام هستن اینجا. افق جمعیتی پردیس این نبود. اول شهرک پردیس بود با جمعیت کم. بعد شد شهر جدید. می‌گفتند ۴ تا فاز رو برای ۱۰۰ هزار تا ۱۵۰ هزار نفر می‌سازن؛ که بعدش مسکن مهر اومد و جمعیت زیادی اضافه شد»

اولین چیزی که در بحث مهاجرت‌پذیری از زبان مصاحبه‌شوندگان شنیده شد، مبحث «تنوع اقوام» و پس از آن «تنوع مذاهب و ادیان» بود و بنا بر پیمایش میدانی پژوهشگر و اسناد مصاحبه، اقوام در این شهر از ترک، کرد، لر، مازنی، تهرانی، عربی، افغانی به صورت غالب و از دیگر اقوام به میزان کم‌تر اسکان یافته‌اند.

خرده‌فرهنگ‌ها و حق بر فرهنگ

مقصود از خرده‌فرهنگ در عنوان بالا پراکنش فرهنگی سرشاری است که از تنوع اقوام مذکور در بند پیشین حاصل شده است و مقصود از حق بر فرهنگ، عادات، آداب، رسوم، عقاید، رفتار، هنجار و ناهنجار، ارزش و ضد ارزش‌هایی است که افراد مبتنی بر فرهنگ زادگاهی خود در برخورد با پدیده‌های پیرامونی از خود بروز می‌دهند و این مسئله خارج از خوب یا بد بودن سرشتی است که در رفتار افراد آمیخته است. شهروند: «توی پردیس هیچ کس، هیچ کس رو نمیشناسه. فرهنگ و عقایدشون همه باهم فرق میکنه. اونهایی که از روستا میان انتظاراتی که از ده‌دار دارن رو از شه‌دار دارن. انشعابات غیرمجاز دارن. خونه رو غیرمجاز ساخته خدمات هم میخواد»

مدیریت شهری: «هنجار و ناهنجار اینجا معنی نداره اینجا هر کس داره براساس فرهنگ خودش زندگی میکنه. از اون زمان هم که مسکن مهر اومده چالش‌ها دوجندان شده چون آدم‌های متفاوت با سطح طبقات متفاوت اومدن پردیس باعث مشکلات متعدد شدن فرضاً طرف منطقه محروم زندگی می‌کرده حالا به واسطه مسکن مهر اومده توی شهر جدید. ولی هنوز آموخته نشده شرایط این شهر و فرهنگ اون منطقه محروم را آورده توی دل به شهری که بهش میشه گفت شهری در حال توسعه. این آدم سخت بتونه کنار بیاد با افرادی که بومیه اون منطقن»

بیشترین مفهومی که در گفتگو با شهروندان به آن اشاره شده «عدم شناخت ساکنان از یکدیگر» و بیشترین تعداد مفهوم در این زیر مقوله در گفتگو با بدنه مدیریت شهری، «قشربندی اجتماعی» بوده است که این خود نشان از عدم تحقق هدف پیشین احداث شهرهای جدید بوده است. «عدم وجود پیوند مثبت میان شهروندان»، «عدم شناخت ساکنان

از یکدیگر»، «انتظارات بی‌پایه و فانتزی مهاجران» به‌خصوص مهاجران تهرانی، مفاهیمی است که از قیاس میان مفاهیم ذکر شده از گفتگو با شهروندان استخراج گشت که در گفتگو با بدنه مدیریت شهری به آن اشاره نشده بود.

همزیستی/همسازی

منظور از عنوان مذکور، چگونگی همزیستی تنوع قومیتی، مذهبی و سیاسی در جمعیت ساکن در شهر جدید پردیس است که پس از آن لایه اول گفت‌وگو در مورد چیستی پراکندگی هویتی در این شهر، به لایه دوم و چگونگی همزیستی ساکنان با یکدیگر خواه مسالمت‌آمیز یا غیرمسالمت‌آمیز و نحوه سازش یا عدم سازش آن‌ها با یکدیگر با مصاحبه‌شوندگان بحث شده است.

شهروند: «اینجا شکل بومهن نیست که توی هر محله‌ای یه قومی داره زندگی میکنه و هر قومی به فکر پیشرفت محله خودشه مثل محله حاج منصور که همه ترکن. پردیس ولی اینجوری نیست. توی ۱ فاز همه قاطی هستن. هیچکدام کاری به کار همدیگه ندارن. توی فاز ۲ پیرزن توی خونش مرده بود هیچکس نفهمیده بود. اینجا همه به فکر منافع خودشون. بهم بی تفاوتن»

مدیریت شهری: «افراد با دین‌های مختلف گرایش‌های سیاسی و دینی و حتی دین‌های نوظهور با گرایش‌های سیاسی متفاوت همسو با نظام یا غیرهمسو او مدن مستقر شدند که این تنوع اعتقادی سیاسی در مواقع خاص میتونه مشکلات زیادی به بار بیاره. البته در مواقعی هم میتونه ویژگی خوبی رو برای شهر ایجاد کنه»

در مصاحبه با شهروندان به دلیل سکونت در شهر و مواجهه با دیگر ساکنان این بخش از گفتگو از عمق بیشتری برخوردار بوده و آن‌ها به مفاهیمی چون «غریب‌گری ساکنان از یکدیگر» یا به عبارتی دقیق‌تر بیگانه‌گری در میان ساکنان به چشم می‌خورد. اصطلاح غریب‌گری بیشتر در مورد بومیان کاربرد داشته چراکه در حین با مصاحبه با چندی از بومیان شهر، این مسئله به وضوح قابل برداشت بوده است.

اما در نگاهی دیگر، بومیان جمعیت کمی از شهر را تشکیل می‌دهند و بخشی از

جمعیت مهاجر نیز نسبت به دیگر اقوام واکنش منفی نشان داده و تمایل به تعامل در برخی از موارد حتی تعامل کم‌رنگ ظاهر نشده که البته تا حد زیادی این عدم تعامل برخاسته از عدم اعتماد و در لایه‌های زیرین تر از آن، عدم شناخت بوده است و «امنیت روبه‌زوال شهر» که نوعی امنیت فیزیکی است کدی است که بیشترین تکرار را در اسناد مصاحبه از نگاه شهروندان داشته است.

مدیریت شهری در مهاجرت

همان‌طور که از عنوان پیداست، واضح است که در مبحث مهاجرت به شهرهای جدید، جمعیت‌پذیری، فیلترینگ جمعیت و بسیاری از موارد از این دست، بر کمیت و کیفیت شهر تأثیرگذار بوده و آسایش و آرامش ساکنان را در صورت مدیریت بهینه به دنبال خواهد داشت.

شهروند: «مهاجرین ممکنه تخلفات ساختمانی هم بکنن حتی شهرداری هم نمیتونه اونها رو کنترل کنه. وقتی که مهاجرت بدون حساب و کتاب اتفاق می‌افته برحسب مهاجرت خودشون حتی زیست‌بوم آن منطقه مقصد رو هم تغییر میدن»

مدیریت شهری: «زیرساخت شهر در فازهای قدیم کمتر از حد نیاز جمعیت بود که ساکن شدند. چون اولین ساخت مسکن مهر در فاز ۳ بود بعد فاز ۴ بعد بقیه فازها با هم شروع بکار کردن. اول توی پردیس همه هم را می‌شناختند اما الان که کلی جمعیت اومده، هیچ‌کس همدیگه رو نمیشناسه»

در گفتگو با شهروندان، «تأخیر در تکمیل شهر جدید پردیس» را یکی از عوامل ضعف مدیریتی و «تنوع اقوام و جمعیت‌پذیری شتابان» را عاملی برای چالش در ارائه خدمات از سوی مدیریت شهری دانسته که پررنگ‌ترین مفهوم را از میان مفاهیم دارا هستند و پس از آن مفاهیمی چون «مسکن مهر» و «الگوی ساخت آپارتمانی» آن را مسبب «نابودی حیات اجتماعی و کالبدی شهر» و «بورس‌بازی زمین و دیدگاه سودگرایانه» برای شهر می‌دانند. از میان این نقاط منفی، برنامه‌ریزی اجتماعی برای فاز ۸ به لحاظ واحدهای همسایگی از موارد مثبتی است که به آن اشاره شده است.

مستقل ارائه نمایند و محقق، پژوهش را به سویی هدایت کرد که به این سؤال از ابعاد مختلف کالبدی، کارکردی، اقتصادی، اکولوژیکی از سوی مصاحبه‌شوندگان مورد بررسی قرار گیرد. از گفتگوها در اسناد مصاحبه‌شوندگان ۱ مقوله اصلی و ۵ مقوله فرعی و در مصاحبه با مدیریت شهری ۱ مقوله اصلی و ۶ مقوله فرعی استخراج شده است که در ادامه به تفصیل به آن‌ها پرداخته شده است.

۲. تصویر متمایز شهر

مقوله مذکور تحت عنوان «تصویر متمایز شهر» در واقع تصویری است که سبب بازشناسایی شهر و تمایل افراد به مراجعت به مکان بوده و حس تعلق، تعهد و مشارکت و بستر توسعه شهر را فراهم می‌آورد. این مهم از بستر فعالیت‌های مختلفی برخاسته که در مقوله‌های فرعی «بعد کارکردی»، «بعد کالبدی»، «بعد اکولوژیکی»، «بعد اقتصادی»، «بعد حسی» و «نقش مدیریت شهری» گروه‌بندی و در ادامه به آن پرداخته شده است.

بعد کالبدی

در رابطه با ارائه راهکار جهت ایجاد یک شخصیت ویژه برای شهر جدید پردیس در اسناد مصاحبه با شهروندان، مفهوم «گسترش پارک علم و فناوری» که در بخش جنوبی شهر استقرار یافته است، با بیشترین تأکید و پس از آن «افزایش خدمات رفاهی» به لحاظ کمی و کیفی را در نگهداشت جمعیت مهاجر مؤثر دانسته‌اند. همچنین به همگرایی در نمای جداره‌ها به وسیله اصلاح نمای واحدهای مسکن مهر به لحاظ رنگ و مصالح اشاره شده است.

در باب پارک علم و فناوری، منظور از گسترش، گسترشی است از حیث تبدیل به یک برند شهری؛ اما این گسترش تا زمانی که اصلاحات در زمینه مکان‌یابی نادرست، تمرکز و محصوریت بیش از حد که سبب بی‌تفاوتی ساکنان نسبت به این عنصر فضایی شده انجام نشود، رؤیایی بیش نیست. عناصر فضایی هرچند قدرتمند، ابتدا باید حس مکان را به ساکنان خود القا کرده و آسیبی به شهر و شهروندان نرسانند؛ بنابراین جهت اصلاح،

احداث زیرگذر از قسمت شمالی به جنوبی و ارتباط پارک علم و فناوری با قسمت شمالی شهر، ریتم زندگی شهری پویایی را به وجود آورده و سرزندگی را به شهر باز خواهد گرداند.

علاوه بر پارک فناوری، استقرار دانشگاه آزاد واحد پردیس در قسمت جنوبی شهر با کمی فاصله از پارک علم و فناوری سبب جدایی‌گزینی و انقطاع پتانسیل سرزندگی با ورود دانشجویان به شهر شده است. احداث این زیرگذر قطعاً به پویایی و تعامل قسمت شمالی و جنوبی شهر کمک خواهد کرد.

مدیریت شهری: «پارک فناوری روگسترش بدن. فناوری‌های نو خیلی به این شهر جدید اومده. مثلاً فناوری‌ها رو بیارن توی سطح شهر. یه سری شرکت‌هایی هستند که نیاز به بیاد داخل شهر. پارک فناوری جدا افتاده نباید اینجوری باشه. دانشگاه هم جدا افتاده باید بیاد داخل شهر تا سرزندگی بیاد توی شهر. زیرگذر بزمن از پردیس به پارک فناوری و دانشگاه آزاد»

در مورد مسئله واحدهای مسکن مهر و تخلفاتی که در زمینه خریدوفروش این واحدها در شهر پردیس صورت گرفته و سبب رشد واحدهای تجاری مشاورین املاک و دلالی و بورس‌بازی زمین شده، می‌توان فیلترهای ثبت‌نام این واحدها را تغییر داد تا افراد حقیقی بدون مسکن، واحدها را خریداری کرده و به‌منظور سرمایه‌گذاری این واحدها را خریداری نکنند. همچنین کیفیت مصالح به علت قرارگیری واحدها بر گسل و خطرات بالقوه، ارتقا یابد.

شهروند: «توی ساخت‌وساز سمبل نکنن. دقت بیشتری داشته باشن فقط میخوان اینجا ساختمان پرکنند. اهمیت نمیدن چی دارن می‌سازند. فقط میخوان تکمیل کنند به مردم تحویل بدن. توی دره ساختمان ساختن مثل فاز ۱۱. به شکل و فرم منطقه نگاه کن بعد بسازن»

ایجاد نمادها و المان‌های شهری که خاطرات، مفهوم یا معنایی را برای گروهی خاص القاء، حس مکان ایجاد کرده و این حس سبب افزایش حس تعلق به مکان و اجتماع در ساکنان شده، آن‌ها را از حالت ساکن به شهروند تغییر داده و پس از این مرحله آن‌ها

قادر خواهند بود خود را با محیط وفق و انعطاف به خرج داده، شخصی‌سازی و تطابق و همسازی نیاز با محیط انجام خواهد داد. در گفتگو با بدنه مدیریت شهری، علاوه بر تمام موارد پیشنهادی توسط شهروندان، پیشنهاد احداث دره بهشت در فاز ۸ با مقادیر اراضی در امان مانده از مسکن مهر با کاربردی مختلط جهت سرزندگی و ارتباط با فضا داده شد.

بعد کارکردی

مقصود از این عنوان فعالیت‌ها و عملکردهایی است که سبب ادراک هرچه بیشتر از محیط پیرامون خود می‌گردد. در گفتگو با ساکنان، «شناخت اقوام» توسط مدیریت شهری در گام اول و پس از آن شناساندن ساکنان به یکدیگر با الگوهای رفتاری ویژه هر قوم مثلاً استفاده از نقاط مشترک اقوام در تعریف فعالیت‌هایی چون کلاس‌های ورزشی که تا میزان زیادی از همه‌شمولی برخوردار است، بیشترین تأکید را از آن خود کرده و پس از آن ایجاد «بستر برای فعالیت‌های اجتماعی و انتخابی» توسط اموری چون عریض کردن پیاده‌روها، تعریف فعالیت‌های جاذب در حد واصل میادین در خیابان اصلی شهر و «تنوع در دیدهای پی‌درپی» که این مهم خود سبب خوانایی عناصر محیطی نیز می‌گردد پیشنهاد شد؛ بهره از اماکن متروکه متعلق به شرکت عمران و شهرداری و ایجاد فعالیت‌هایی که اقوام را به هم نزدیک کرده و می‌شناساند همچون رستوران اقوام ایرانی، نگارخانه و... در نیل به اهداف اجتماعی شهر نیز بسیار مؤثر واقع خواهد شد.

شهروند: «با استفاده از نقاط مشترک این اقوام مثل شیعه بودنشون با استفاده از فرهنگ دینی به مردم هویت بدیم. باشگاه ورزشی بزیم مردم کلی جمع میشن. مهدکودک و زدیم با کیفیت که مردم اگر از اینجا بخوان برن دلشون تنگ بشه. مثلاً شبی ۴۰۰ نفر میان اینجا ورزش می‌کنند. مرکز مشاوره زدیم از نوع بهترینش. اینا شد که الان فاز ۴ بهترین فاز اینجاست. اگر خدمات خوب باشه مردم حتی خودشون پول میدن»

پارک شهر نیز از دیگر عناصر فضای شهری است که سال‌ها طرح آن تنها بر روی دیوار شرکت عمران بوده ولی به دلیل مسائلی هنوز اجرایی نشده که در صورت اجرا بسیار به سرزندگی شهر کمک خواهد کرد.

مدیریت شهری: «ورودی شهر رو طوری طراحی کنند که معنایی پیدا کنه. ورودی همش به معنای دروازه شهر نیست. اتفاقی که دارد در اون قسمت ورودی میافته حتی میتونه نوع چینش ساختمان و حتی رنگ اون میتونه مهم باشه. پردیس هویت کالبدی نداره. هیچ هویتی نداره. میتونه ورودی یه فرقی داشته باشه که آدم بفهمه بزرگراه تموم شده، من وارد خیابون اصلی شهر شدم. انسجام کالبدی رو در ورودی شهر به وجود بیاریم درعین تمایز. اینجا ورودی شهر فقط ساختمان‌های رنگی مسکن مهر رو می‌بینی»

بعد اقتصادی

در گفتگو با ساکنان راهکار «بهره از ساکنان بومی جهت اشتغال در پارک علم و فناوری شهر جدید پردیس» با بیشترین اقبال مواجه شده است. در دیگر راهکارهای ارائه شده «بهره از پتانسیل تنوع اقوام به‌عنوان فرصتی برای شهر»، همچون کارآفرینی و استفاده از زنان بی‌سرپرست در پخت غذاهای محلی و حمایت مدیریت شهری از آنها، در خوداتکایی اقتصادی شهر مؤثر خواهد بود.

شهروند: «پارک فناوری پردیس واسه ایران واسه پردیس نیست. طرف از شهرک غرب میاد پارک فناوری کار میکنه از مردای پردیسی بیس کسی که پارک فناوری کار میکنه میشناسن؟ نمی‌شناسند! میرن تهران برای کار. برای شغل‌های ضعیف از پردیسی‌ها استفاده میکنن. واسه عمله بنا از مردای پردیسی استفاده میکنن و نیروهای خدماتی هستند. پارک فناوری هیچ فایده‌ای برای پردیس نداره. هر روز اتوبوس اتوبوس آدم از تهران میاد پارک فناوری»

در گفتگو با بدنه مدیریت شهری بر «بهره بهینه از شهرک‌های صنعتی سیاه سنگ، خرم‌دشت، کمرد و تعامل آن با پارک فناوری» تأکید شده است درحالی که «بهره از نیروهای بومی جهت اشتغال» در گفتگو با شهروندان پررنگ‌تر و با تأکید بیشتری بوده است.

مدیریت شهری: «در سیاسنگ و خرم‌دشت حدود ۵ هزار واحد صنعتی اونجا در حال کاره. اونها بیان با پارک فناوری تعامل اداری کنند. در سیاسنگ به شرکت صنعتی

هست دارن سرم و کیت‌های پزشکی تولید می‌کنند. اینا بیان با پارک فناوری همکاری کنند که این نقش پررنگ‌تر بشه. نهادهای اجرایی باید این چیزا رو پیگیری کنن»

بعد اکولوژیکی

«بهره از ویژگی‌های بوم‌شناسی شهر در طراحی کارکردی مسکن» همچون مکان‌یابی عناصر فضایی جهت تشخیص بخشی و فراهم نمودن بستر فعالیت‌های زمستانی در بخشی از سال هم به بحث‌های هویتی در پیوند با فضا و هم به خوداتکایی اقتصادی و جذب گردشگر و سرمایه در شهر کمک خواهد کرد.

شهروند: «برای اینکه پردیس یه هویت مستقل پیدا بکنه چون اینجا زمستونا برف میشه با پیست‌های اسکی و میتینگ‌هایی که توی برف برگزار میشه، میشه خیلی قشنگ‌ترش کرد»

مدیریت شهری: «بیان هتل بسازند چون اینجا توریستیه. بام پردیس شیشه در بند باید می‌شد ولی رها کردنش»

نقش مدیریت شهری بر هویت مستقل شهر

بدون شک عملکرد سازمان‌ها و نهادهای تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر، نهادهای اجرایی شهری همچون شرکت عمران و شهرداری بر وضع موجود هویت و آنچه شهر در آینده به آن تبدیل خواهد شد، به شدت تأثیرگذار خواهد بود. به پیشنهاد ساکنان «اعطای اختیارات لازم به سازمان‌ها»، تعامل آن‌ها با یکدیگر و جلوگیری از جزیره‌ای شدن سازمان‌ها به بسترسازی هویتی شهر کمک خواهد کرد.

شهروند: «ناهماهنگی بین سازمان‌های مختلف اتفاق افتاده. به هم پاسکاری میکنند. سازمان‌ها جزیره‌ای شدن. ۲۶ تا ارگان هرکدوم دورشون حصار کشیدن. باهم لینک نیستن. با هم تعامل ندارن که قوانین به‌دردنخور رو حذف کنن»

اما در گفتگو با بدنه مدیریت شهری راهکارهای بسیاری ارائه شد که این مسئله تا حدودی خود نشان‌دهنده شناخت راهکارهای هویتی توسط مدیریت شهری بوده، بر

راهکار شهروندان صحه گذاشته که آن عدم انعطاف مکانیسم‌های بالادستی و اختیارات لازم به سازمان‌ها برای اجرایی شدن ایده‌هاست. راهکارهایی که از این گفتگو برداشت شد عبارت است از «عدم جابجایی کوتاه‌مدت مدیران شهری» که منجر به عدم تکمیل پروژه‌های قبلی خواهد شد.

مدیریت شهری: «به هماهنگی باید بین سازمان‌های مردم‌نهاد و سازمان‌های دیگه شکل بگیره تا هم از ظرفیت مردم استفاده بیشتری برای بهبود شهر بشه و هم‌دردی مردم بیشتر حس بشه. این نباشه که مسئولین بشینن یه جا تصمیم بگیرن و برن انجام بدن. باید از بطن جامعه استخراج بشه تا درد و حسش کنن. ان جی اوهای توی سطح شهر میتونه کمک کنه توی این زمینه»

بعد حسی

این مقوله فرعی مقوله‌ای است که از مقوله‌های فرعی شهروندان دریافت نشده است. مفاهیمی که از آن‌ها این زیرمقوله دریافت گردیده عبارت است از «بسترسازی جهت ایجاد حیات واقع‌ای» در تداعی خاطرات عمومی همچون برگزاری آیین‌هایی که منطبق بر شناخت اقوام بوده و درعین‌حال همه‌شمولی رعایت شده باشد و همچنین انجام سیاست‌هایی که خود آگاهی فردی و جمعی را نسبت به اجتماع و عناصر شهری افزایش دهد همچون کنترل ورودی مهاجر می‌تواند بسیار مؤثر واقع شود. همچنین پیشنهادهاى دیگری در باب تفهیم خاطرات همچون «ساخت نمادهایی از اقوام در میدانی اصلی شهر» تا شهروندان از این نمادها حسی مثبت دریافت کرده و با فضا پیوند برقرار کنند، ارائه گردیده است. مدیریت شهری: «شهر واسه اینکه شکل بگیره اول باید مردمش همو بشناسن. شهر پردیس تا میخواد شکل بگیره ۱ فاز جدید افتتاح میشه. شهر باید از حالت خوابگاه خارج بشه. پویاتر بشه»

شکل ۴. ابرکدی سؤال ۲ شهروندان

شکل ۵: ابرکدی سؤال ۲ مدیریت شهری

نتیجه گیری

در این مقاله با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی با رویکرد استقرایی به بررسی پراکندگی هویتی در شهر جدید پردیس و ارائه راهکار در جهت ایجاد هویت مستقل در این شهر پرداخته شد. با توجه به یافته‌های توصیفی، در شهر جدید پردیس، پراکنش و

اغتشاش هویتی در اقوام، ادیان، مذاهب وجود داشته که این خود پیامدهای زیادی را به دنبال دارد که در بخش یافته‌ها به تفصیل به آن پرداخته شد. اقوام ترک، کرد، لر، مازنی، گیلک، سیستانی، بلوچ، آذری، عرب، تات، افغان در این شهر ساکن بوده که به ۴ زبان عربی، ترکی، فارسی، ارمنی و گویش تات، گیلک، مازنی (طبری)، لری، کرمانج، سورانی، سیستانی، بلوچ، دری، پشتو سخن می‌گویند. ادیان ساکنین مطابق با این اسناد، اسلام، زرتشت، مسیحیت، یهودیت، علی‌اللهی و عرفان حلقه و مذاهب غالباً تشیع و تسنن شناسایی شد که بیشترین سهم دین و مذهب را به ترتیب اسلام و تشیع به خود اختصاص داد. با توجه به تحلیل‌های انجام‌شده در هر بخش پس از کدگذاری در ۳ مرحله و تحلیل ۲۸۴ کد، ۲ مقوله اصلی تحت عناوین «مهاجرت» با مقوله‌های فرعی «مهاجرپذیری»، «خرده‌فرهنگ‌ها و حق بر فرهنگ»، «همزیستی و همسازی»، «نقش مدیریت شهری در مهاجرت» دریافت شد. در زیرمقوله مهاجرپذیری، افراد علت این حجم از تنوع هویتی یا به عبارت دقیق‌تر اغتشاش هویتی (و نه بی‌هویتی) را اقلیم مناسب، مسکن مهر، تورم در ارزش زمین و مسکن در کلان‌شهر تهران و ناتوانی مالی برخی از شهروندان پایتخت‌نشین، فاصله مناسب و حداقلی شهر جدید پردیس از کلان‌شهر تهران، جمعیت کم‌تر و آسایش بیشتر نسبت به شهر تهران را مهم‌ترین عوامل این نرخ رشد جمعیت شتابان و بی‌سابقه دانسته و بر اسکان این اقوام برپایه‌ی فرهنگ زادگاهی خود اذعان داشته‌اند. همچنین در مقوله فرعی خرده‌فرهنگ‌ها، اطلاعات عمیق از لایه‌های زیرین شهر پردیس از قبل و بعد از احداث شهر جدید از سوی مدیریت شهری ارائه‌شده است که عبارت است از این که هسته اولیه شهر، روستای آب انجیرک بوده و ایل تات ایل بومی منطقه نامیده می‌شده است. همچنین اعضای محترم مدیریت شهری بر زیست اقلیت‌های دینی قبل از انقلاب اسلامی و تعدد گرایش‌های سیاسی بعد از انقلاب در شهر جدید پردیس اذعان داشته‌اند. در مقوله فرعی همزیستی/همسازی، گفت‌وگو با هر ۲ گروه شهروندان و مدیریت شهری نشان داده شده است که متأسفانه همزیستی مسالمت‌آمیز و سازش تا حدودی در میان ساکنان شکل نگرفته و تنازعات قومیتی به دلیل تضاد در منافع، عدم انعطاف نسبت به یکدیگر، بی‌اعتنایی به

یکدیگر، عدم اتحاد و همبستگی، شکل‌گیری ناهنجاری‌های اجتماعی، عدم تعهد به شهر، اغتشاش بصری فضا، میل به تغییر محیط دیده‌شده که این موارد خود سبب ایجاد تنش در زندگی افراد بومی شهر شده تا جایی که در برخی موارد سبب نابودی حس تعلق در آن‌ها نسبت به دیار خود شده‌است.

مقاله اصلی «تصویر متمایز شهر» با مقوله‌های فرعی «بعد کالبدی»، «بعد کارکردی»، «بعد اقتصادی»، «بعد اکولوژیکی»، «بعد حسی» و «نقش مدیریت شهری بر هویت مستقل شهری» به دست آمد. نکاتی که پیش‌ازین ذکر گردید و نتایج حاصل نشان داد که بدنه مدیریت شهری «تعاملات دوسویه بخش شمالی و جنوبی شهر» و پس‌از آن «گسترش پارک فناوری» اما شهروندان به کارگیری بومیان جهت اشتغال در پارک فناوری و پس‌از آن «استفاده از نقاط مشترک اقوام در تعریف فعالیت‌ها» را در «افزایش هویت مستقل شهر» مؤثر دانسته که این نشان‌دهنده عدم شناخت بافت اجتماعی و فرهنگی شهروندان شهر جدید پردیس توسط مدیریت شهری است. همان‌طور که گفته شد، در زیرمقاله بعد کالبدی، پارک علم و فناوری می‌تواند به‌عنوان یکی از قطب‌های توریستی شهر به جذب و گردش سرمایه کمک زیادی کند اما در صورتی که از محصوریت فضا کاسته و گردشگران به راحتی بتوانند از شرکت‌های دانش‌بنیان در روزها و ساعات خاصی بازدید گسترده به عمل آورند. پارک علم و فناوری با پتانسیل تبدیل به یک برند شهری و قطب علمی پژوهشی منطقه، با بهره‌از نیروهای بومی، می‌تواند اقتصاد شهر را متحول کرده و به هویت اقتصادی شهر کمک کند. از دیگر سو، در زیرمقاله بعد کارکردی، افزایش بستر فعالیت‌های انتخابی و اجتماعی که مردم را به تجربه‌ی مکان دعوت کند، موجب سرزندگی فضا خواهد شد. در گفت‌وگو با مدیریت شهری ضمن ارائه پیشنهادهاى مذکور به تکمیل پروژه بام پردیس به‌عنوان یک نشانه شهری هویت‌مند، بهره‌برداری مجدد و تعریف فعالیت ویژه‌ای در اولین ورودی شهر اشاره شده است؛ اما در زیرمقاله فرعی نقش مدیریت شهری بر هویت مستقل شهر، اگر در سیاست‌های ثبت‌نام واحدهای مسکن مهر فیلترهای قوی‌تری توسط شرکت عمران شهر جدید پردیس اعمال شود، ورودی مهاجرین کنترل، افزایش جمعیت به‌صورت بهینه، تحویل واحدها سریع‌تر، پاسخگویی زیرساختی

فازها بیشتر، رضایت و اعتماد اجتماعی بیشتر و این‌گونه درنهایت به هویت مستقل شهر کمک خواهد شد. همچنین به تعامل مستقیم و غیرمستقیم میان مردم و مدیریت شهری و به‌نوعی برنامه‌ریزی از پایین به بالا، انعطاف در تهیه و اجرای پروژه‌های شهری و درنهایت رضایت مردم را به همراه خواهد داشت. حمایت مدیریت شهری از سازمان‌های مردم‌نهاد که دغدغه‌ای غیراقتصادی به شهر و شهروندان دارند، سبب شناساندن مردم به مدیریت شهری شده و این شناخت باب تعاملات بیشتر و اعتماد اجتماعی را باز خواهد کرد. درنهایت در مقوله فرعی بعد حسی، برداشت پژوهشگر بر عدم اشاره شهروندان به عناصر خاطره ساز بر این بوده است که شهروندان بر اساس هرم نیاز مازلو در گام اول نیازهای فیزیولوژیکی، در گام دوم نیازهای امنیتی، در گام سوم نیازهای اجتماعی، در گام چهارم نیاز به احترام و در گام پنجم نیاز به خودشکوفایی دارند؛ بنابراین در شهر جدید پردیس که نیازهای زیستی اولیه ساکنان مرتفع نمی‌شود، اهمیت به دیگر نیازها کم‌تر جلوه کرده و شهروندان در درجه اول تأمین نیازهای زیستی و امنیتی را خواستارند. در دیگر مقوله‌های فرعی نیز این برداشت به این صورت بود که راهکارها بیشتر در جهت تقویت خدمات رفاهی بوده و حتی این مسئله در مصاحبه‌ها و میمیک چهره افراد هویدا بود. چهره‌هایی بی‌حس، بی‌تفاوت، ناامید، ناچار، کاملاً در چهره اکثریت شهروندان و مهاجرین آشکارا دیده می‌شد.

حال در زیر جمع‌بندی نهایی راهکارها ارائه شده است:

تصویر کارکردی

تمرکز بر پتانسیل‌ها و فرصت‌های بالقوه در شهرهای جدید در جهت ایجاد یک هویت مستقل: با توجه به تنوع اقوام و اغتشاش هویتی که در شهر شکل گرفته است و با توجه به پتانسیل پارک علم و فناوری در تبدیل به یک برند شهری، شهر پردیس می‌تواند در جهت ایجاد یک هویت واحد همچون هویت مدرن حرکت کند.

احداث مجموعه‌هایی با تنوع عملکردی در شهرهای جدید در جهت افزایش تمایل ساکنان به حضور و تجربه فضا: همچون احداث دره بهشت در فاز ۸ شهر جدید پردیس

جهت معنابخشی به محیط، پیوند شهروندان با فضا، جذب توریسم، گردش سرمایه در شهر و خوداتکایی اقتصادی.

بهره از نشانه‌های کالبدی در شهرهای جدید: تکمیل بام پردیس در جهت تبدیل به یک نشانه شهری با ایجاد بستر فعالیت‌های اجتماعی، تفریحی و توریستی. استفاده از نقاط مشترک اقوام در تعریف فعالیت‌های مشترک همچون بهره از دین و مذهب مشترک جهت جذب جمعیت به مسجد و ارائه دیگر خدمات فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی همچون کلاس‌های ورزشی، کارآفرینی و... در شهرهای جدید که هم‌اکنون در فاز ۴ شهر جدید پردیس با پیگیری معتمدین محل ایجاد شده و به شدت مورد استقبال قرار گرفته است.

تصویر کالبدی

ایجاد المان‌های شهری‌ای که نمادی از تنوع اقوام در شهرهای جدید است: ایجاد المان در میدان‌های پی‌درپی‌ای که در شهر جدید پردیس احداث شده، می‌تواند منجر به تداوم خاطرات گذشته برای شهروندان مهاجر شده و میل به حضور در فضا را افزایش دهد. مثلاً نماد اقوامی که از سمت شمال کشور به پردیس مهاجرت کرده‌اند، دریای خزر بوده و... تکمیل خدمات رفاه عمومی در شهرهای جدید: با توجه به این که شهر جدید پردیس در موقعیتی استراتژیک قرار داشته و بسیاری از مناطق حفاظت شده در پیرامون این شهر به چشم می‌خورد، با گذشت ۳۰ سال از احداث شهر، مکان‌یابی گورستان، غسلخانه، محل دفن زباله صورت نگرفته است، مدیریت شهری ملزم به تعجیل در مکان‌یابی مناسب و اجرای طرح‌هایی که به بازیافت بهینه زباله کمک کند، می‌باشد. عدم وجود گورستان برای جمعیت فوت شده ساکنان شهر جدید پردیس نیاز به احترام را در آن‌ها برآورده نمی‌کند چراکه شهرها و روستاهای هم‌جوار اجازه خاک‌سپاری شهروندان پردیسی را در گورستان‌های خود نداده و شهروندان مجبور به خاک‌سپاری اموات در بهشت‌زها تهران می‌شوند.

تصویر اقتصادی

بهره از فرصت‌ها در جهت خوداتکایی اقتصادی در شهرهای جدید: تعامل پارک فناوری با میراث صنعتی شهر به‌عنوان پایه اقتصادی و فعالیت ویژه شهر (که شهرک‌های صنعتی خرم‌دشت، سیاه‌سنگ، کمرد هستند) و هم‌زمان بهره از متخصصان بومی به هویت اقتصادی شهر کمک خواهد کرد.

به‌کارگیری ساکنان و متخصصان بومی جهت اشتغال در شهرهای جدید: استفاده از ساکنان در پارک علم و فناوری پردیس جهت گردش پول و سرمایه و رونق اقتصادی شهر.

احداث کاربری‌های تفریحی و توریستی و استفاده بهینه از زمین سبب جذب توریست شده و راندمان شهری را افزایش خواهد داد.

تصویر محیط زیستی

بهره از اقلیم منطقه به‌عنوان فرصتی طبیعی در شهرهای جدید: در شهر جدید پردیس جهت احداث پیست‌های اسکی و انجام ورزش‌های زمستانی (با توجه به مطالب مذکور در بخش وضع موجود شهر جدید پردیس که در ارتفاع ۱۶۵۰ تا ۲۰۰۰ متری واقع شده و بارندگی‌ها عمدتاً به‌صورت برف بوده اما متأسفانه در سال‌های اخیر به علت افزایش دما کم‌تر بارندگی برفی اتفاق افتاده) با این وجود اسفندماه، ماهی است که بیشترین بارندگی برف را شهر تجربه می‌کند؛ بنابراین امکان تحقق راهکار مذکور وجود دارد.

عدم احداث کاربری‌های مسکونی و دیگر کاربری‌ها در حریم مسیل گلدره کنترل احداث کاربری‌های مسکونی در پهنه‌های با خطر وقوع زلزله بیشتر

تصویر فرهنگی-اجتماعی

استفاده از عناصر فرهنگی بومی پایه شهر در جهت هویت‌مندی شهرهای جدید: مثلاً تأکید بیشتر بر ایل تات و زبان تاتی در برگزاری آیین‌ها و معرفی آداب و رسوم این ایل.

بهره از آداب و رسوم عمومی مردم به‌عنوان نقطه هویتی مشترک جهت گردآوری

شهروندان در یک مکان جهت ایجاد حیات واقعه‌ای برای آنها

مدیریت شهری

در نظریه زیرساخت‌های فازهای شهر در مهاجرپذیری و احداث واحدهای مسکن مهر ممنوعیت خرید و فروش واحدهای مسکن مهر حداقل به مدت چند سال پس از خرید و پالایش صحیح افراد بدون مسکن.

تعارض منافع

بنا به اظهار نویسندگان، این مقاله تعارض منافع ندارد.

تشکر و سپاسگزاری

این پژوهش توسط نهاد خاصی مورد حمایت قرار نگرفته است و نویسندگان به صورت مستقل پژوهش را انجام داده‌اند. نویسندگان از تمام افرادی که در فرایند مصاحبه به آنان کمک کردند کمال تشکر را دارند.

ORCID

Mohadese Yousefpour <https://orcid.org/0000-0001-7773-0923>

Mahmoud Jomehpour <https://orcid.org/0000-0002-4170-5395>

Ali Khaksari Rafsanjani <https://orcid.org/0000-0001-6523-6215>

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

References

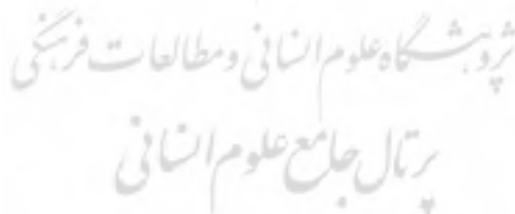
- Barkat,I & Ayad,H & Elcherif,I. (2019). *Detecting the physical aspects of local identity using a hybrid qualitative and quantitative approach (The case of souk Al-khawajat district)*. Alexandria Engineering journal. 1339_1352.
- Baris,M.E & Uckac,L & Uslu,A. (2009). *Exploring public perception of urban identity (The case of Ankara, Turkey)*, African journal of Agriculture Research, (8)4. 124_135.
- Cho, S.E & Kim, S. (2017). *Measuring urban diversity of Songjiang New Town: A re-configuration of a chinese suburb*. Habitat International, 41-32.
- Colantino, A. A & Dixon, T. M (2009). *Measuring socially sustainable urban regeneration in Europe*. The oxford institute for sustainable development, 1-129. England: oxford brookes university.
- Duan,J & Lan,W & Jiang,Y. (2021). *An evaluation approach to spatial identity in historic urban areas from a humanistic perspective*, keaipublishing. 1_9.

References [In Persian]

- Aeeni, Mohammad (2019) *Analyzing the Urban Management Challenges of the New Iranian Towns Based on Structural Equation Modeling (SEM)*, Urban and Regional Development Planning Quarterly, (9)4: 115-146. [In Persian]
- Azani, Mehri; Mehdizadeh, Zohreh; Hajnabian, Sabaholkhair (2013) *Investigating the Role of Urban Spaces in Creating the Identity of New Towns*, Sepehr's Scientific-Research Quarterly Journal of Geographic Information, (85)22: 51-56. [In Persian]
- Behzadfar, Mostafa (2011), *City identity*, Tehran: Shahr Publication. [In Persian]
- Dadashpoor, Hashem; Akbarniya, Maryam (2013), *The Survey of Self-Reliance of New Towns in Large Metropolitan Areas Case Study: Pardis of New Town in Tehran Metropolitan Area*, Quarterly Journal of Geographical Survey of Space, (10)3:43-62. [In Persian]
- Darzi, Aysan (2021), *New Cities with an Identity, a Look at the Design Basics of Creating a New Identity in New Cities*, Quarterly Journal of Urban Design Studies and Urban Research, (1)4:75-84. [In Persian]
- Ghaffarinasab, Esfandyar; Mosavat, Ebrahim; Ghaseminezhad, Mohammad Ali; Alayi, Ahmad (2016), *Sociological Investigation of Socio-Cultural Factors Affecting National Identity (Case Study: Citizens 15 Years and Older in Oghlid City)*, Quarterly Journal of Socio-Cultural Development Studies, (4)4: 9-35. [In Persian]
- Gharakhlou, Mehdi; Panahandekhhah, Mousa (2009), *Evaluating the*

- Performance of New Cities in Attracting the Population of Big Cities (Case Study: New Cities Around Tehran)*. Human Geography Research Quarterly, (67): 17-25. [In Persian]
- Habib, Farah; Naderi, Majid; Hamideh, Forouzangohar (2008), *Substantial Question in the Discourse of the Body of the City and Identity*, Hoviat e Shahr Magazine, (3)2: 13-23. [In Persian]
- Harati, Soudabeh (2009), *Analysis of the Evolution and Development of New Cities (Case Study: Hashtgerd New City)*, Geographical Quarterly of the Land, (24)6: 97-108. [In Persian]
- Kamran, Fereydoun; Hosseini, Ahmad; Zabihinia, Khadije (2009), *Investigating Socio-Cultural Problems of Apartment Life in the New City of Pardis*, Social Research Quarterly, (5)2: 21-40. [In Persian]
- Karimi, Ali; Moazzen, Mohammad Hadi (2011), *Cultural Diversity and their Continued Coexistence in Iran*, National Studies Quarterly, (1)12: 25-52. [In Persian]
- Khademlou, Bashir; Gharab, Naseroddin; Hasan, Rezayi Rami (2020), *A Sociological Study of Satisfaction from Living in the New City of Pardis and its Typology*, Quarterly Journal of Social Studies and Research in Iran, (1)9: 1-26. [In Persian]
- Meshkini, Abolfazl; Ghasemi, Akram; Hamzenezhad, Mehdi (2014), *Evaluation of the Sense of belonging to the Place of the Residents of New Cities (Case Study: Hashtgerd New City)*, Geographical Space Scientific-Research Quarterly, (48)4: 41-56. [In Persian]
- Mortezaei, Sahar (2015), *Examining the Strategies for Promoting Social Sustainability in the Urban Space with an Emphasis on the Identity Component*, Paper Presented at the International Congress on Civil Engineering, Architecture and Urban Development in Tehran. [In Persian]
- Nouri, Shiva (2018), *Evaluating the Economic Effects of Large-Scale Urban Projects in New cities*, The Research and Development Working Group of the Mother Company Specialized in the Construction of New Cities. [In Persian]
- Papeli Yazdi, Mohammad Hossein; Rajabi Sanajerdi, Hossein (2014), *The Theory of Urban and Surrounding*, Tehran: Samt Publication. [In Persian]
- Parhas Consulting Engineers (2010), *Revision of the Master Plan of the New Campus City*, New Cities Construction Company. [In Persian]
- Pey Kade Consulting Engineers (2005), *Revision of the Master Plan of the New Campus City (Studies of the Existing Situation)*, New Cities Construction Company, 1-528. [In Persian]
- Rabbani, Rasoul; KarimiZadeh Ardakani, Somayeh; Nazari, Javad (2010), *Investigating Factors Influencing the Social identity of New Cities*

- (Case Study: New City of Pardis), National Studies Quarterly, (3)11: 101-128. [In Persian]
- Shaterian, Mohsen; Sohrabzadeh, Mehran; Emamalizadeh, Hossein; Hoseinizadeh, Saeed (2017), *Identity Crisis and Social Exclusion in the New Cities and Its Relationship to the Satisfaction of Living in This Cities, (Case Study: New City of Pardis)*, Journal of Research and Urban Planning(28)8: 111-134. [In Persian]
- Varesi, Hamidreza; Alizadeh, Jaber; Vesali, Maryam (2011), *Analysis and Evaluation of Residents' Sense of Identity in New Cities. (Case Study: the New City of Fouladshahr)*, Scientific-Specialist Journal of Spatial Planning, (3)1: 37-62. [In Persian]
- YazdanPanah, Mohammad Reza (2011), *Evaluation of Social Capital as a Basic Factor to Improve Life in New Cities (Case Study: New City of Pardis)*, Master Thesis, Imam Khomeini International University, Qazvin, Iran. [In Persian]
- Yousefi, Ali; Sadeghinazhad, Mahsa (2017), *A critical Review of Lynch's City Image Theory: Semiotics of Citizens' Perceptual Maps and Recognition of the City's Physical Identity*, Quarterly Journal of Urban Sociological Studies, (22)7: 47-72. [In Persian]
- Ziari, Keramatollah (2015), *Planning New Cities*, Tehran: Samt Publication. [In Persian]

استناد به این مقاله: یوسف پور، محدثه، جمعه پور، محمود، خاکساری رفسنجانی، علی. (۱۴۰۲). پراکنندگی هویتی در شهرهای جدید و راهکارهای شکل‌دهی به هویت مستقل (مطالعه موردی: شهر جدید پردیس)، فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای، ۸(۲۶)، ۴۳-۸۵.

DOI: 10.22054/urdp.2023.71295.1508

Urban and Regional Development Planning is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License...

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی